

Interjú a pozsonyi Új Szónak

2005. június 24.

Az államfő köteles a határon túliak gondját viselni

Sólyom László megválasztott magyar köztársasági elnök: nem vagyok lekötözve a pártoknak, azóta sincs kapcsolatom velük a parlamenti kézfogáson túl

A harmadik fordulóban Sólyom Lászlót választotta a magyar Országgyűlés az ország államfőjévé. Az Alkotmánybíróság volt elnökét civil szervezetek jelölték, de a parlamenti ellenzék is támogatta. Az új államfő azonban mindenki elnöke akar lenni. Sólyom László megválasztása után az első interjúk egyikét az Új Szónak adta.

– *Mennyire folytatása az elnökség az Alkotmánybíróságnak?*

– Nagyon logikus és nem szokatlan folytatása, több kollégám is előzőleg alkotmánybíró volt. Korábban is azt mondtam, az egyetlen tisztség, amit egy alkotmánybíró még elvállalhat, az államelnöki poszt, mert az szintén semleges és pártok felett álló. Az előző munkakörömnek megvan az az előnye, hogy bizonyos kérdésekben nincs szükségem tanácsadókra, mert alkotmánybíróként megszereztem a szükséges szakmai háttérrel.

– *Az elnökválasztást civil jelöltként kezdte, aztán szokásos pártpolitikai harc lett az egészből.*

Ez elkerülhetetlen volt, hiszen az alkotmány szerint csak ötven képviselő, azaz gyakorlatilag a frakciók jelölhetnek államfőt. Azok a harcok, amelyek az utolsó héten folytak, sokkal inkább arról szóltak, hogy az ellenzék vagy a kormánykoalíció győz-e, mint a személyekről.

– *Ez nem zavarta?*

– Persze, zavart. Azonban tudomásul kell venni, hogy ennek ez a menete. Külön köszönetet mondtam a beszédemben a pártoknak, hogy tiszteletben tartották a függetlenségemet. Nem tudtam taktikai terveikről, meg is lepődtem ezeken, ezt mindenki láthatta rajtam. Azért is jó, hogy nem voltam beavatva, nem kaptam semmi segítséget a választás előtti hét médiarohamához sem, mert így még ebben sem vagyok lekötözve. Azóta sincs kapcsolatom a pártokkal a parlamenti kézfogáson túl.

– *A pártok sem keresték önt?*

– Nem. Szerintem nem is fognak, megszokhatták az alkotmánybírósági időkből, hogy űr volt közöttünk. Meglesznek majd azok az alkalmak, amikor találkozunk kell, vannak rendszeres informális találkozók is, de hogy ezek között nekünk nincs miről beszélnünk, ez teljesen nyilvánvaló számomra.

– *Az egyik kifogás önnel szemben az volt, hogy nincs politikai tapasztalata.*

– Ez részben igaz, nem voltam soha pártpolitikus, illetve nagyon rövid ideig voltam az MDF tagja, és ebben a minőségben csináltam végig a rendszerváltó tárgyalásokat. A további politikai iskoláim a civil mozgalmak voltak. Az Alkotmánybíróság más jellegű és más szintű politikai tapasztalatot adott. A bírói tisztség miatt le kellett mondanom MDF-tagságomról. Akkor írtam egy szép levelet, amelynek az volt a lényege, hogy ezentúl más eszközökkel harcolok ugyanazokért az eszmei célokért. Ez szerintem azóta is érvényes.

– *Mik ezek az ideálok?*

– Ez magából az alkotmányból adódik. Olyan parlamentáris demokrácia kialakítása és működtetése Magyarországon, amely az emberi jogokra és a mögötte álló értékekre kiemelkedő hangsúlyt helyez. Alkotmánybírósági működésemet például az emberi jogok meglehetősen liberális, majdnem amerikai íű értelmezése jellemezte, például a szólásszabadság kérdésében. Ez sok tekintetben eltér az itteni hagyománytól.

– *A baloldalon kívül hirtelen mindenki magáénak tekinti. A liberálisok a hozzájuk közel álló világlátásáról, a konzervatívok saját jelöljükről beszélnek.*

– Ezek skatulyák, amikben nem nagyon hiszek. Egy baloldali kormány gyakran űz liberális gazdaságpolitikát, és egy jobboldali szociáldemokratát. Egy elnöknek, aki mindenkit képvisel, nem szabad letenni a voksot bizonyos politikai irányzat mellett. Az viszont igaz, hogy mindenkit a gyümölcseről lehet felismerni, ahogy az írás mondja, és az én munkámból is ki lehet olvasni bizonyos dolgokat: az emberi jogoknak, az emberi méltóságnak és az emberi életnek a tiszteletét. Az életutamból kiderül, hogy az alapállásom idealista, egyben ökológiai.

– *Figyelembe véve a magyar társadalom megosztottságát, lehetséges-e egyáltalán ebben a helyzetben, hogy pártok feletti elnök legyen?*

– Valóban megdöbbentő a megosztottság, ez nem normális jelenség. Számomra nagyon fontos, hogy egyik párt se érezze úgy, veszített a megválasztással. Azért is fontos a jelölésem, mert 15 éve nem volt hasonló eset, amikor jobb- és baloldali személyiségek valamiben meg tudtak volna egyezni. Múltamból, neveltetésemből adódóan – városban nőttem fel, iparos-kereskedő háttérrel rendelkezem, szüleim generációjával jelentek meg az első diplomások a családban – az urbánusokhoz, vagy más szempontból a

nyugatosokhoz tartozom. De közöm van a népiekhez is, gyerekkoromban zenésznak készültem, érdekelt a népzene, tanulmányoztam Bartók és Kodály gyűjtőútjait, néprajzos barátaimmal falusi gyűjtésekre jártam. Mindig vállaltam azt a fajta hazaszeretetet, amely nem olvad fel egyfajta erőltetett nemzetköziségben. Úgy érzem, mindkét táborral egyformán szót tudok érteni.

– *Önt általában introvertált értelmiségiként írják le ismerősei. Nem fogja zavarni az elnöki funkcióval járó reflektorfény?*

– Az ember tudja, mit vállal. Igaz, alaptermészetemnél fogva visszahúzódom vagyok, ám ha kellett, szónokoltam tüntetésen a nyolcvanas évek végén. Tanárként gyakorlott előadó vagyok, igen nagy hallgatóságot vagyok képes lekötöni. Szerepelni tehát tudok, attól viszont tartózkodni fogok, hogy bármilyen szerepet játsszak. Nem tervezem azt sem, hogy elnökként mindenütt jelen legyek.

– *Egy interjúban azt mondta, önmagát egy passzív elnöknek szánja, mások viszont aktív és a jogköreit maximálisan kihasználó elnököt várnak.*

– Megítélésem már eszköze volt a pártok egymással való harcának. Voltak, akik azt mondták, ugyanolyan aktív leszek, mint bíró koromban – ezzel az ellenem szóló érveket akarták erősíteni. A 90-es évek elején, az Alkotmánybíróság kiépítésekor szükség volt az aktív szerepvállalásra, mára azonban kialakult egy jogi struktúra, amely megfelel az európai standardnak. Ha azonban a helyzet megkívánja, élni fogok a jogaimmal.

– *Nem szokás, hogy egy mozgalmár múltú ember foglaljon el ilyen magas protokolláris tisztséget; miféleképpen ez inkább egy nyugdíj előtti állásnak számít.*

– Tényleg szokatlan. Februárban, amikor egy környezetvédő szervezet, a Védegyelet jelölt, még nem tűnt reálisnak, hogy elnök legyek.

– *Milyen lesz a viszonya a kormánnyal?*

– Ha rajtam múlik, jó. Én biztosan nem teszek különbséget pártállás szerint.

– *És személy szerint Szili Katalinnal?*

– Szeretném, ha jó lenne. Becsülöm, hogy végig harcolt. Ha a harmadik körben visszalépett volna, lehetett volna igen-nemmel szavazni, és az egész eljárás kudarcba fulladt volna. Ezt ő nem engedte. Én sem engedtem a második szavazás előtt, hogy az ellenzék képviselői megmutassák egymásnak a szavazataikat. Amikor a sajtóból megtudtam, hogy ezt tervezik, beszéltem a Fidesszel és az MDF-fel is. Megmondtam nekik, inkább veszíték, de semmilyen alkotmányellenes dolgot nem tűnök: ha titkos szavazás van, akkor azt

tiszteletben kell tartani. Történtek más, kevésbé szép dolgok is, de beleférnek ilyen kiélezett helyzetbe, amikor egy-két szavazat döntött, s ezek nem is befolyásolták a végeredményt.

– *Ön a határon túli magyarok helyzetét mindig nagy figyelemmel kísérte. Szerepet játszott ebben kisebbségi származása is?*

– A nagyszüleim svábok voltak, de ez nem játszik ebben komoly szerepet. Anyámék családja például vándorolt, éltek Aradon is, ott is maradtak rokonaink, tudtunk a kisebbségi problémákról. De a népzene révén is mindig éreztem, hogy egybetartozik a magyarság, függetlenül a határoktól. Természetes volt, hogy egységként tekintsek rá.

– *90-ben nagy vihart kavart Antall József kijelentése, hogy szellemileg 15 millió magyar miniszterelnöke lesz. Ön 10 vagy 15 millió ember elnöke?*

– Alkotmányos jogállásom az, hogy a Magyar Köztársaság elnöke vagyok, ez egyértelmű definíció. Ám az alkotmánynak van egy olyan passzusa, hogy a köztársaság, amelynek elnöke vagyok, felelősséget érez a határain kívül élő magyarok sorsáért, köteles elősegíteni kapcsolattartásukat az anyaországgal. Ezt az alkotmányos kötelességet nagyon komolyan fogom venni.

– *Ön tagja a Velencei Bizottságnak, az Európai Bizottság jogi tanácsadó szervének, amely a státustörvényről is véleményt mondott.*

– Saját bőrömön tapasztaltam, hogy Európában mennyire nem értik a közép-európai kisebbségi problémákat, s nem ismerik ezek történelmi gyökereit sem. Alapvető definíciós problémák vannak. Mindenki mást ért azon, hogy nemzet vagy nemzetiség. Az alapvetően francia államnemzeti koncepció, amely nem ismeri el az etnikai alapú nemzeteket, ütközik a német koncepcióval, amely különbséget tesz a politikai és a kultúr[ális] nemzet között. A Velencei Bizottság státustörvénnyel kapcsolatos állásfoglalásából is mindenki mást ragad ki. Annak alapgondolata az volt, hogy egy államnak, amelynek vannak kisebbségei a szomszédságban, joga van azokat segíteni. Természetesen a fő eszköz a kétoldalú megállapodás, de ha a két érintett ország nem tud megegyezni, az anyaországnak akkor is joga van a nemzeti identitás megőrzését támogatni. A következő probléma a diszkrimináció kérdése. Azt állították, ha Magyarország támogatja a határon túli magyarságot, ez az ottani többségi nemzet tagjait hátrányosan megkülönbözteti. Ez teljes félreértés a dolgoknak. Ha ez diszkrimináció lenne, nem lenne értelme semmilyen kisebbségi jognak. A hátrányosabb helyzetben lévők támogatása indokolt és alkotmányos megkülönböztetés lehet.

– *Mi a véleménye arról, ahogy a státustörvény Szlovákiában működik. A határon túliak és a magyarországi ellenzék azt veti a kormány szemére, hogy túlságosan engedékeny volt, a kormány viszont azt állítja, többet nem lehetett elfogadtatni.*

– A nemzetközi szervezetek és a szomszéd államok nem igazán értették meg a Velencei Bizottság üzenetét, a kompromisszumos elemeket ragadták ki belőle, a kétoldalú egyezmények szükségességét. A Velencei Bizottság véleményének valódi újdonsága azonban az volt, hogy bevezette az anyaállam és a hozzátartozó külföldi kisebbség fogalmát, és elismerte – meghatározott feltételekkel – az előbbi jogait. Másrészt voltak olyan elemei az eredeti státustörvénynek, amelyek biztosan nem voltak összhangban a velencei ajánlással, például állami hatáskörök átruházása kisebbségi szervezetekre, amelyek okmányokat adhattak volna ki. A korrekciók után egyes szomszédos államok ellenkezése a fentiek fényében jogilag indokolatlan; politikailag is túl heves és ellenséges reakciók fordultak elő. Remélem, lehet ezen javítani. Tudtommal ma a státustörvény még úgy sem működik, ahogy működhetne, nincs kihasználva.

– *A szlovákiai alkalmazásban annyi a változás, hogy nem magyar nemzetiségű diákok kapják a támogatást, hanem azok, akik magyarul tanulnak. Ez gyakorlatilag ugyanaz, jogilag viszont két különböző dolog.*

– Ez is a francia iskola hatása, mely nem hajlandó elismerni az etnikai alapú támogatást, pedig itt éppen a nemzetiség támogatása a cél.

– *Jogilag ön szerint tehát lehetséges az, hogy a magyar nemzetiségű diák kapja a támogatást?*

– Az, hogy a magyar nemzetiségű diák kaphat, vitán felül áll, ez volt a törvény célja. A kiterjesztő értelmezés a magyar nyelv és kultúra minden tanulója persze lehetséges.

– *A státustörvény körüli vitát már háttérbe szorította a kettős állampolgárság körüli vita. Egyetértett ön ezzel a követeléssel? Részt vett a referendumon?*

– Persze, hogy részt vettem. Alapos tanulmányok bizonyították, hogy a kettős állampolgárság megadása jogilag valóban lehetséges, és nem áll szemben semmilyen európai standarddal. Nagy kár, hogy olyan érzelmi, illetve egzisztenciális érdekeket megszólító területre csúszott el a népszavazási kampány, aminek nem volt sok köze az eredeti koncepcióhoz. Az eredmény mindenkit sokkolt, ehhez a témához most már senki nem nyúl szívesen. Teljesen érthető, hogy a határon túli magyarok kitartanak a követelés mellett.

– *A népszavazáson feltett kérdés pontosan mire vonatkozott? Ha igen válasz született volna, mire kötelezte volna a parlamentet?*

– Csak arra kötelezte volna, hogy hozzon törvényt a kettős állampolgárságról. A kezdeményezés tartalmi tisztázatlansága alkalmat adott félreértések elterjedésére. Bármely akciót csak alapos szakmai előkészítés után lenne szabad indítani, mert a tisztázatlanság óriási kockázatot rejt magában.

– *Milyen határok között mozgott volna a parlament? A kezdeményezők szerint olyan törvényt kellett volna hozni, amely szerint bárki, aki magyarnak vallja magát, jogot szerez a magyar állampolgárságra?*

- A népszavazás csakis az elvi alapkérdésben döntött volna, s a pozitív döntés, mint mondtam, jogilag lehetséges lett volna. Arról azonban vita sem folyt, s kidolgozott koncepciók sem voltak, milyen részletes rendelkezéseket tartalmazna a törvény. És az is kidolgozatlan, vagyis kérdés maradt, hogy a kettős állampolgárság mennyiben hozna megoldást azokra a problémákra, amelyek miatt a javaslat felmerült.
- *Tehát lehetséges az Európai Unióban az, hogy valaki jogokat kap etnikai alapon? Más jogászoknak erről más a véleménye.*
- Ez megint csak nemzetfelfogás kérdése. Vannak rá példák az Európai Unióban: milyen alapon van például Belgium felosztva nemzetiségi régiókra?
- *Jövőre választások lesznek Magyarországon és Szlovákiában is. Most úgy néz ki, mindkét országban a nemzeti erők győznek. Mit jelenthet ez a két ország kapcsolatára nézve?*
- Nem hiszem, hogy a szlovák és a magyar nemzeti érdekek eleve ellentétesek egymással. Párbeszédrel sokat tehetünk a közeledésért. Nyitott vagyok, ha meghívna Szlovákiába, elmegyek.
- *Szlovák kollégája, Ivan Gaqparovič a nacionalista erők jelöltje volt. Néhány napja, amikor egyéves működését értékelték a pártok, egyedül az MKP fejezte ki elégedetlenségét vele kapcsolatban. Mennyire tudnak majd együttműködni?*
- Ez szlovák belpolitika. Nem az a dolgom, hogy értékeljem egy másik államfő szerepét. Keresni kell a párbeszéd lehetőségét.
- *Mi a véleménye František Mikloško egyéni bocsánatkéréséről? A magyar politikusok helyeselték lépését, de sok szlovák valamiféle magyar válaszlépést vár.*
- Mikloško lépése nagyon nemes gesztus volt, s ugyanilyen őszintén és komolyan kell rá reagálni. Ugyanakkor ez egy nagy egyéni erkölcsi tett volt. Az állami szintű bocsánatkérés a kormány és a parlament által meghatározott külpolitika területe. Láthatjuk, hogy az államok egyre gyakoribbá váló bocsánatkérése a még élő áldozatoknak szolgálat morális elégtételt, legyen szó a második világháború alatti vagy azt követő eseményekről, vagy például 1956 leveréséről. Régmúlt eseményekért való bocsánatkérésnek akkor van helye, ha egy állam szimbolikusan is ki akarja emelni az adott esemény értékelésének megváltozását. A 19. századi magyar asszimilációs politika a magyar történelemírás fő vonala, de még a tankönyvek szerint is súlyos hiba volt, s ez széles körben osztott nézet.

Ünnepi beszéd

Budapest, 2005. augusztus 20.

Tisztelt Megjelentek! Esküt tett tisztok! Magyarország állampolgárai! A magyar nemzet tagjai!

Ez a megszólítás illik és jár azoknak, akik Szent István ünnepén hallgatják a magyar államfőt. Ez az a közösség, amelynek ünnep a mai nap, amely képes meghallani ezer év távolságából is e nagy király üzenetét. Akiknek lelkéből felszakad a kérdés: hol vagy István király?

Tizenöt éve, mióta immár szabadon, augusztus 20-án Szent Istvánt ünnepeljük, évről évre hallhatjuk István bölcs Intelmeit fiához, arról, hogy az egynyelvű és egyszokású ország gyenge és esendő; hogy a királynak türelemmel és irgalommal kell ítélkeznie, hogy mielőtt dönt, hallgassa meg a tanácsot. Mindez igaz és megszívlelendő. És évről évre felidézzük István nagy tettét, hogy a magyar királyság megalapításával szilárd helyet készített a magyaroknak Európában, s ennek köszönhetjük megmaradásunkat.

De lefordítja-e valaki ezeket az üzeneteket a ma nyelvére, felmutatja-e, mi volt Szent István egyéniségében és művében az a meghatározó vonás, amelyre most és a jövőben szükségünk van? István nemcsak királyságot alapított, s ezzel nemcsak Európához csatlakozott. Ezt az ő korában sokan megtették, Európa szélén sorra felmagzottak a keresztény királyságok és fejedelemségek. Az ő igazi nagysága abban állt, hogy szuverén módon határozta meg Magyarország helyét az akkori világban. Halljuk meg, vegyük észre, tekintsük példának azt az önbecsülést, azt az öntudatot, ahogy István király fellépett! Nem tett hűségköt a német-római császárnak – egész életében elhárította a személyes találkozást Ottó császárral, nehogy ez szóba kerülhessen. De nem lett Szent Péter hűbérese sem, a pápa hatalmát csak a lelki dolgokban ismerte el. A császár és a pápa között megőrizte országa teljes függetlenségét. Abban az időben ilyen teljesítményre csak Franciaország volt képes.

A függetlenséget István úgy őrizte meg, hogy a lehető legteljesebben bekapcsolódott Európa gazdasági és kulturális vérkeringésébe. Ennek fontos tényezője volt, hogy megnyitotta a Szentföldre Magyarországon keresztül vezető zarándokutat. Ez – a mai fogalmaink szerint – alapvető információs csatorna volt, enélkül nem válhatott volna Magyarország számottevő európai tényezővé. Gondoljunk csak meg: Galliából, a nyugat távoli országaiból ezen a biztos úton vonulhattak a zarándokok Jeruzsálembe. Négy nap járóföldenként királyi vár vigyázta a biztonságot, kolostorok és vendégházak sora adott szállást és ellátást, gyógyította a betegeket. Számos kitűnő, művelt ember volt a zarándokok között, s István szívesen megismerkedett és elbeszélgetett velük. A zarándokút pótolta az újságot, rengeteg hírt hozott odafelé a távoli nyugatról,

visszafelé a keleti tapasztalatokról. Volt olyan jelentős személyiség, akit István így, zárandokként ismert meg, s nem is engedett továbbmenni. Őt Szent Gellért néven mindnyájan ismerjük.

Szent István korában a világ Európa volt, s legfeljebb Jeruzsálemig terjedt. Ma a földkerekségen kell elhelyeznünk Magyarországot. Nem szentföldi zarándokúton áramlik a hír, a kultúra, nem azon jönnek a kereskedők. Sűrűn beszövi a Földet a kommunikációs háló, zizeg, zúg, dübörög, felfoghatatlan sebességgel áramlik a hír, a pénz, a tudás. Szinte már félelmetes ez a mesterséges világ. Mindenütt szárazföldi és légi folyosók, emberekkel és árukkal telve.

Ebben a globális távlatban szükséges és jó döntés volt, hogy Magyarország az Európai Unió tagja lett. Ám az új helyzetben is érvényes Szent István példája: a szuverén helymeghatározás, az öntudat és az önbecsülés. Nem úgy kell tekintenünk az Európai Unióra, mint egy távoli hatalomra, ahol jól-rosszul megértik a problémáinkat, s jó esetben pénzügyi támogatást adnak. Legyünk tudatában annak, hogy az EU országai között nagyságunkat tekintve középhatalom vagyunk, hogy mi is alakítjuk, mi történjen, és mi történhet az Unióban. Igaz, hogy az Európai Unió döntéshozatala nem eléggé demokratikus. De az itthoni demokráciát jobban ki kellene használni ahhoz, mit képviseljünk Brüsszelben! Vajon elég-e, hogy az Országgyűlés csupán tájékoztatást kap a kormánytól? Vajon nem baj-e, hogy az érdekképviselők, a civil szervezetek oly kevéssé hallatják hangjukat európai kérdésekben?

Miért kellene nekünk nemzetközi kapcsolatainkban mindig alkalmazkodni, mintát követni? Tanuljunk meg István királytól, hogy képesek vagyunk saját, önálló hozzájárulásra Európában és a világban! Igenis előállhatunk olyan megoldásokkal, amelyek a mi problémáinkra vannak szabva, s türelmes munkával elfogadottá tehetjük őket. Valóban részese vagyunk a nemzetközi jogrendnek és az európai jognak. De új egyensúlyra van szükség a megszokott keretekhez való alkalmazkodás és az önálló, jól megalapozott kezdeményezés között.

Igen, a határon túli magyarokról is beszélek. Az ő magyar állampolgárságuk ügye fájdalmasan félresiklott. De ez nem maradhat így! Megoldást kell találnunk, annak tudatában, hogy ez nem csupán jogi, hanem politikai kérdés is. Egész életemben a jog fejlődését kutattam, azt, hogy miként születnek új megoldások, s hogyan terjednek el. Higgyék el nekem: a jogban is vannak találmányok, felfedezések. S máris léteznek olyan jogi újdonságok, amelyek a magyar nemzet országhatárokkal való szétszabdaltságára figyelemmel születtek. Az anyaállam jogai a kisebbségben élő nemzetrészek megőrzésében immár a nemzetközi elismerés útján vannak.

De ismétlem: ez nemcsak jogi kérdés. Azok a magyarok, akik nyolcvan éve más államokban élnek, ismerik az ottani viszonyokat. De mit tudunk mi, az anyaország népe szomszédainkról? Fájdalmas a kérdés: mit tudunk a szomszédos államokban élő magyarságról? Tudás nélkül a pusztá érzelmi hozzáállás könnyen

tévútra vezet. Ismernünk kell szomszédainkat, csak így jöhet létre a megértés. Így tudjuk belátni, mi az, ami más népek jogos érzékenységét sérti, s mi az, amiben nem szabad engednünk saját álláspontunkból. Kellő tudással és empátiával azután nyugodtan nézhetünk Európa szemébe, amikor megoldást javasolunk.

Az Intelmek mellett a leggyakrabban Szent István törvényeit szokták emlegetni; innen ered a magyar jogrendszer ezeréves folyama. Tudnivaló ezekről a törvényekről, hogy sokkal emberségesebbek voltak, mint a korabeli Európa más országainak törvényei, továbbá, hogy a király biztosítani tudta e szigorú, de igazságos törvények megtartását országában. Mint feljegyezték, tömegek vándoroltak be Magyarországra éppen – mai szóval úgy mondanánk – a jogbiztonság miatt, s találták meg boldogulásukat. Ma a jogbiztonságot, és az emberek szabadságjogait az alkotmány garantálja. Az emberi jogok érvényesülése Magyarországon olyan kincs, amelyet őriznünk kell. Egy pillanatig sem szabad engedni ezekből. A szabadságjogok kizárólag akkor korlátozhatók, ha az állam bizonyítja a korlátozás elkerülhetetlenségét. Kitágult világunk megtermette a maga globális veszélyeit. Ilyen a terrorizmus. Ez ellen fellépni minden országnak joga és kötelessége; védekezni minden ország létérdeke. Ez azonban nem vezethet arra, hogy a jogokat a szükségesnél nagyobb mértékben korlátozzák. Új egyensúlyt kell találni a jogok megőrzése és az önvédelem között, olyan egyensúlyt, amely nem megy túl a valóban indokolt és a védekezésre valóban alkalmas megszorításokon. Könnyű az emberek biztonságigényére, az emberekben rejlő félelmekre alapozva elfogadtatni a szabadság korlátozását. Szomorú tapasztalataink vannak erről. Én azonban azt mondom, hogy az önbecsüléshez az is hozzátartozik, hogy öntudatosan valljuk és védjük jogainkat.

912 évvel ezelőtt, s éppen ezekben a napokban, László király – akit mi már Szent László néven ismerünk – országos gyűlést hívott össze Fehérvárra, s meghirdette, hogy a gyógyulásban reménykedő nyomorultak is jelenjenek meg. Ekkorra István tisztelete már országos méretűvé nőtt, nem egyszer a boldog jelzővel említették nevét. A szentté avatáshoz azonban az egyházi előírás szerint csoda is kellett. A sokaság három napig megtöltötte a templomot, ahol István teste nyugodott. Az augusztus 19.-ről 20.-ra virradó éjjel a lelki feszültség, a csodavárás megdöbbentő gyógyulásokat váltott ki, a tömeg ujjongott, László király az örömtől sírva vitte az oltár elé a meggyógyult béna kisfiút. Így hagyták ezt ránk a régi történetírók.

S nemcsak István életének, hanem ennek a történetnek is van üzenete számunkra. A király halála után majdnem negyven évig zavaros, belháborús korszak köszöntött az országra, s amikor László király alatt ismét rend és biztonság lett, az emberek hirtelen megértették, mit köszönhetnek István királynak; hogy az ő művére lehet építeni további boldog korszakokat. A magyar nép azt akarta, hogy István király a lehető legmagasabb tisztességet nyerje el, hogy kilépve az időből szentként maradjon meg népe emlékezetében. Ez a várakozás és akarat, amikor kellett, csodákat szült. Én úgy értelmezem a történetet, hogy István nagyságának felidézése felszabadította az emberekben rejlő jót. Erre különösen időszerű emlékezni ma, amikor a médiában megjelenő politika a negatívumoktól harsog, és amikor – ne feledjük – még sokan a

rendszer váltás elkerülhetetlen gazdasági következményeitől szenvednek. Az 1990 után ránk szabaduló fogyasztói értékrend, a pénz egyeduralkodója, a tisztító stílusú politizálás azonban legfeljebb eltakarta a bennünk lévő jót. Hiszen az ország él, s bár nem ez szerepel az újságok címlapjain, az emberek megállták a helyüket a nehéz években. Dolgoznak, boldogulnak, s – amit különösen remélek – egyre inkább megtalálják saját életükben azokat az értékeket, amelyekért érdemes élni. István király művét folytatnunk kell: önknek, ifjú tisztek, mindnyájunknak, és minden következő nemzedéknek, míg az ország áll. Ünnepejünk hát felszabadultan, bizakodva, jóérzéssel tekintve önmagunkra!

Üdvözlő beszéd az Országos Horvát Napon

Sopron, 2005. november 12.

Tisztelt Elnök Úr! Polgármester Úr! Elnök Urak!

A Magyarországi Horvátok Napján, Stjepan Mesic köztársasági elnök úr megtisztelő jelenlétében köszöntöm Önöket, a horvát közösség képviselőit, a meghívott horvátországi és hazai vendégeket. Külön köszöntöm azokat, akik a magyarországi horvátság érdekében kifejtett tevékenységük elismeréseként az országos önkormányzat és a szövetség által adományozott emléklapokat ma napon vehetik át.

Három héttel ezelőtt Mesic elnök úr vendége voltam Zágrábban, s ez alkalommal ellátogattam a zágrábi a Szent László alapította székesegyházba, s jártam Medve várában is, ahol a nagy humanista költő, Janus Pannonius pécsi püspök meghalt. Mélyen megérintett a magyar és horvát nép történelmi és kulturális közösségének szelleme, amely a reneszánsz kultúra közvetítésében, a barokk irodalomban, másrészt a török elleni harcokban olyan nagy személyiségeket is adott nekünk, akiket mindkét nép joggal a magáénak érez. Nyolc évszázadon keresztül államközösségekben éltünk; ezen belül azonban a horvátoknak saját közjogi jogállásuk volt. A 19. század első felétől kezdve a nyelvi rokonság mint a nemzeti összetartozás ismérve a szláv népek körében elsőbbséget nyert a történelmi, kulturális és vallási hagyományokkal szemben. Ma azonban, sok történelmi megrázkódtatás után – legalábbis számomra – úgy tisztult le a kép, hogy a nyelvi különbség ellenére kultúránkban, életfelfogásunkban olyan közel állunk egymáshoz, amelyre Európában is kevés példa akad. Mind a horvát, mind a magyar irodalomban számos olyan megnyilatkozást találunk, amelyek szerint a szomszédság viszályt is, egyetértést is hozott, de akár viszályban, akár egyetértésben, az összefonódás tagadhatatlan.

1991-ben Magyarország támogatta, hogy Horvátország visszanyerje függetlenségét. Mint az Európai Unió tagja, a kezdetektől támogattuk Horvátország csatlakozási tárgyalásainak megkezdését, és reményeink szerint a következő belépők csoportjában a Horvát Köztársaság az elsők között lesz. Ehhez minden segítséget megadunk, beleértve tapasztalataink átadását is.

A horvát-magyar közjogi határ kezdetektől fogva egyértelmű volt, és minden szomszédnépnél jobban követte az etnikai és nyelvi határokat. Nemzeti kisebbségeink egymás országában részben az államhatár két oldalán élnek, részint a török elől északra települt horvátokból állnak, itt, Magyarország nyugati határvidékén, amelyet horvátul Gradistyének hívnak.

Engedjék meg, hogy ismét személyes hangot üssek meg. Pécsi vagyok, ott nőttem fel, s számomra természetes volt, hogy Baranyában sok nemzetiség él együtt. Már egész kicsi koromban, mikor nagymamámmal a piacra mentünk, megtanultam, hogy milyen viseletről lehet tudni, kik a horvátok, sokácok, bunyevácok, mit hordanak a svábok, melyik a magyar falvak népviselete. Azt pedig, hogy itt, a nyugati végeken horvátok is élnek, akkor tudtam meg, amikor iskolásként olvastam, hogy Haydn az osztrák császári himnuszt, a Gotterhaltét egy itt hallhatott horvát népdal nyomán komponálta. Azóta már tudom, hogy a zenetudomány más eredetet is feltételez, (egy régi cseh búcsús-éneket), de ez még éppen az itteni kulturális sokszínűségre, a hatások kölcsönösségére, egymásba olvadásra jó példa. Valóban csak a legnagyobb tisztelettel tudok adózni azoknak a horvátoknak, akik szórványban is fél évezreden át megőrizték saját nyelvüket és kultúrájukat.

A nemzeti identitás megtartása, a kulturális sokféleség megőrzése az államhatároktól függetlenül a jövő útja az Európai Unióban is. Ahogy a természetben a biodiverzitás megóvása a legfontosabb feladat, úgy minden államnak erkölcsi kötelessége is, hogy saját, más országokban élő kisebbségeit segítse. A cél az, hogy a külföldön élő nemzetrészek még a természetes asszimilációnak is ellen tudjanak állni, amely akkor is fenyeget, ha a kisebbség minden jogot megkapott állampolgársága államától. Ezeket a kisebbségi jogokat pedig minden államnak meg kell adnia a területén élő más nemzeti közösségeknek.

A Magyar Köztársaság Alkotmánya kimondja, hogy a Magyarországon élő nemzeti és etnikai kisebbségek államalkotó tényezők, és kollektív jogokkal ruházza fel őket, mind a nyelvhasználat, mind a kultúra területén, továbbá helyi, valamint országos önkormányzatot biztosít számukra. Ezen alapelvek végrehajtásában azonban még vannak megoldatlan problémák, különösen a parlamenti képviseletet illetően. Mesic elnök úrral folytatott mai megbeszélésünkön egyetértettünk, a köztársasági elnökök jelenléte ünnepükön szimbolikus üzenetet hordoz. Nem a kormányzatok vagy a kisebbségi vegyesbizottság feladatainak átvállalása a tisztünk, hanem támogatásunk kinyilvánítása. Arra szeretnénk ösztönözni a kormányokat és az önkormányzatokat, vizsgálják meg, közös erőfeszítésekkel és az Európai Unió forrásainak bevonásával is, hogyan segíthetünk a nemzeti kisebbségeknek.

Magyar oldalon az idei év legjelentősebb kisebbségpolitikai eseménye a Kisebbségi törvény és választási eljárási törvény módosítása volt, amelyet Országgyűlésünk nagy többséggel fogadott el. A horvát közösség e változtatásokkal kezdetektől egyetértett. Kérem Önöket, az új törvény alapján kezdjék meg a felkészülést a következő önkormányzati választásokra. Közös érdekünk, hogy a horvát közösség megőrizze erős önkormányzati rendszerét és folytassa a kulturális autonómia kiépítését.

Jó egészséget és sok boldogságot kívánok az ünnepen valamennyiüknek. Őrizzék meg évszázados kulturális örökségüket és anyanyelvüket, amely horvátok és magyarok számára egyaránt becses érték, segítsék elő, hogy a két nép közötti szimpátia és szoros kapcsolat fennmaradjon!

Pohárköszöntő a Szlovák Köztársaság elnöke által adott díszvacsorán

Szlovákia, 2005. december 8.

Tisztelt Elnök Úr és Tisztelt Hitvese! Hölgyeim és Uraim!

Köszönetet mondok Önnek, Elnök úr, a magam, feleségem és a magyar delegáció nevében a meghívásért és a szívélyes fogadtatásért. Különös örömömre szolgál, hogy első hivatalos útjaim egyike a Szlovák Köztársaságba vezethetett, amelynek korábbi elnökei és hivatali elődeim között szívélyes együttműködés alakult ki. A magyar-szlovák kapcsolatok ápolása és fejlesztése érdekében tett erőfeszítéseiket folytatni kívánom. Meggyőződésem, hogy a mai államfői találkozó is új tartalmat és minőséget ad országaink viszonyának.

A Szlovák Köztársaság fontos partnerünk mint Magyarország szomszédja, mint tagtársunk az Európai Unióban és a NATO-ban, és úgy is, mint olyan ország, amelynek félmillió magyar nemzetiségű állampolgára van. Ezért szükséges és hasznos, hogy a két ország legfelsőbb szintű találkozók során tekintse át a kétoldalú kapcsolatokat, tárja fel az együttműködési lehetőségeket és tisztázza a rendezést igénylő kérdéseket; továbbá véleményt cseréljen nemzetközi kérdésekről is.

Megelégedéssel tölt el, hogy a magyar-szlovák kapcsolatok sokrétűek és jó irányba fejlődnek. Meggyőződésem, hogy a rég áhított harmónia elérését Szlovákia és Magyarország között mindkettőnk uniós tagsága jelentősen elősegíti. Ez ugyanis egyrészt azt jelenti, hogy közös értékrend mellett köteleztük el magunkat. Másrészt az EU a kétoldalú kapcsolatoknak is új dimenziót és lehetőségeket ad.

A kétoldalú viszonyban meghatározó annak a történelmi tapasztalatnak feldolgozása és újraértelmezése, amely abból adódik, hogy a magyar és szlovák nép több mint kilencszáz évig élt együtt a történelmi magyar királyság keretében. A 19. századi nemzeti ébredés során a nemzetek nemcsak saját, független nemzetállamot tűztek ki célként, hanem rendszerint egy olyan nemzettel szemben határozták meg magukat, amelynek közjogi hatalmától és asszimilációs potenciáljától fenyegetve érezték magukat. A magyarok Ausztriával szemben, a szlovákok a magyarokkal szemben, míg a magyarok – látván, hogy a szlávok számára a nyelvrokonság fontosabbnak bizonyul a közös történelemnél és kultúránál – idővel a pánszláv törekvésektől is félték. Magyarországon általánosan elfogadott nézet, sőt iskolában is így tanítják, hogy a magyar állam asszimilációs politikája a kiegyezés után súlyos hiba, tragikus tévedés volt. De mai közös jogelveink és értékrendünk alapján nem fogadható el a magyarok kollektív büntetésésként alkalmazott jogfosztása sem a világháború után. A népek emlékezete generációkon át őrzi a sérelmeket, amelyek

előítéletté válását csak a kibeszélés, a hosszabb történelmi folyamatok és összefüggések tisztázása, tabu-témák megszűntetése, a kölcsönös empátia előzheti meg és oldhatja fel. A magyar-osztrák, vagy a magyar-horvát viszony a példa arra, hogy egy-egy gesztus száz éves negatív sztereotípiákat képes eltüntetni, és pozitív képet meghonosítani a szomszédokról a közvéleményben. Biztosíthatom Elnök Urat, hogy Magyarországon nem létezik szlovák-ellenesség; mint ahogy egyetlen nemzeti kisebbségünk elleni összefogásból sem lehetne politikai tőkét kovácsolni. Feltett szándékom a magyar-szlovák történelmi megbékélésen munkálkodni, s hiszem, hogy sokan gondolkodnak hasonlóan mindkét népben.

A történelmi helyzet ugyanis megváltozott azzal, hogy mindkét ország az EU tagja. Ez nem helyettesíti az elfogulatlan történészek és a tisztességes, jóakarátú média, sőt általában az értelmiség és a politikai osztály feladatait. De ideológiák nélkül, egyszerűen a hétköznapi tevékenységben megváltoztatja, együttműködővé teszi a kapcsolatokat a határ két oldalán, s létrehozza a kölcsönös megértéshez szükséges nyitottságot. Meg kell tehát teremteni a tényleges, fizikai kommunikációt, azaz megépíteni a határmenti községeket összekötő utakat, közös kistérségei fejlesztéseket indítani, a munkaerő most is meglévő szabad mozgásához a vállalkozásokat, intézményeket is megnyerni. Ezért különösen öröndetes például az Ipoly hídjainak felújítása, amelyben miniszteraink nemrég egyeztek meg. Óriási pszichikai jelentősége van a félszáz, formalitásoktól mentes turisztikai határátlépési lehetőségeknek.

A kapcsolatok javulásába vetett reményem kiterjed arra is, hogy sikerül megoldani az országaink viszonyát súlyosan terhelő vitát a bőszi vízlépcsővel és a Duna elterelésével kapcsolatban. A hágai Nemzetközi Bíróság ítélete az ott meghatározott keretek között megegyezésre kötelez minket. Szeretném kiemelni, hogy a kérdést nem politikai, hanem ökológiai problémának tartom. A vízhiány miatt a Szigetköz a pusztulás képét mutatja, végső óráit éli. Sajnálatos, hogy a szakértői tárgyalások egy évtizede nem haladnak a vízmegosztás és pénzbeli igények kérdésében.

Meggyőződésem, hogy mindkét fél érdeke, és elsősorban a természeti környezet érdeke a rövid és záros határidőn belüli megállapodás. Ha ez nem sikerül, meggondolandó, hogy a konkrét kérdésekben harmadik fél közreműködését kérjük a vita rendezéséhez.

Az egymás országában élő kisebbségeink sorsa kapcsolatunk megkerülhetetlen része és próbaköve. Őszintén érdekeltek vagyunk abban, hogy a Magyarországon élő szlovákok, és a szlovákiai magyarok is megőrizték identitásukat, az anyaországgal való kitüntetett kapcsolatukat, és védekezhessenek a még a jogok teljességét élvező kisebbséget is fenyegető asszimiláció ellen. A magyar Alkotmány a nemzeti kisebbségeknek kollektív jogokat ad, s államalkotó tényezőként ismeri e közösségeket, amelyeknek helyi és országos önkormányzatot, azaz gyakorlatilag kulturális autonómiát garantál. Parlamenti képviselőjük elfogadható igény, de nem hasonlítható össze a szlovákiai magyarok parlamenti helyzetével. A szlovákiai

magyarság ugyanis az általános szabályok szerint vesz részt a politikai életben és juttathat képviselőket a parlamentbe, míg ehhez Magyarországon – a nemzetiségek alacsony lélekszáma és szétszórt települései miatt – a választójog egyenlősége alóli alkotmányi kivétel, egészen rendkívüli pozitív diszkrimináció kellene. Ez a magyar demokrácia szerkezetének újraalkotását igényli tehát.

Szívesen látjuk a saját nemzetiségnek az anyaországból érkező anyagi segítséget. Reméljük, hogy Szlovákiában a kisebbségi törvény megszületése, a nyelvhasználat kiszélesítése, a kulturális támogatások felemelése is segíteni fogja a magyarságot a szülőföldjén való megmaradásban. Ennek elősegítését a magyar állam számára az alkotmány előírja.

Tisztelt Elnök Úr! Kedves Jelenlévők!

Örömmel nyugtázzuk kétoldalú kapcsolatainkban a bővülő együttműködést. Növekszik a kereskedelmi forgalom, vállalkozóink befektetnek a másik országban, egyre több állampolgár talál munkát a határ másik felén. Kulturális kapcsolataink szép példája az ősszel megrendezett Szlovák Kulturális Napok nagy közönségikere. Bízom abban, hogy ezek a tendenciák tartósak lesznek, és kiterjednek más területekre is.

Tisztelt Elnök Úr! Hölgyeim és Uraim!

A Gašparovič elnök úrral, illetve a Szlovák Köztársaság többi vezetőjével folytatott tárgyalásaimon meggyőződhettem arról, hogy kapcsolataink jelenének és kilátásainak megítélésében számos kérdésben azonos a véleményünk. Remélem, hogy a kölcsönös megértés szellemében rövid időn belül megoldjuk a még nyitott kérdéseket is. Tudatában annak, hogy új korszakba léptünk, közös feladatunk az, hogy őszintén és egymás megértésére nyitottan törekedjünk a magyar-szlovák együttműködés fejlesztésére, hogy valóban jó szomszédokként éljünk egymás mellett. A Magyar Köztársaság elnökeként mindent megteszek ezért.

Kedves Barátaim!

Emelem poharam:

- nemzeteink boldogulására,
- a magyar-szlovák kapcsolatok jövőjére,
- Gašparovič Elnök úr és Silvia asszony, valamint
- jelenlévő valamennyi barátunk egészségére!

Interjú a pozsonyi Pravda című napilapnak

2005. december 8.

– *Hivatalba lépése után négy hónappal érkezik Szlovákiába. Ez azt jelenti, hogy a szomszédi kapcsolatokat fontosabbnak tekinti, mint ahogy ezt a ritkán tartott kormányközi tárgyalások jelzik?*

– Programomban szerepel az összes szomszédos állam meglátogatása. Hivatalba lépésemet követően már két hét múlva Bécsbe utaztam. Azóta voltam már Szlovéniában és Horvátországban. Nagyon örülök annak, hogy Gašparovič Elnök Úr meghívott Szlovákiába. Rövid időn belül látogatást teszek Romániában, és mivel a szomszédságot tágabban értelmezem, így januárban Prágába készülök, majd ezután Varsóba, Berlinbe és Rómába megyek.

– *Az előbbi azért kérdeztem meg, mivel már másfél év múlt el, amióta Gyurcsány Ferenc lett Magyarország miniszterelnöke és még mindig nem találtak időt a szlovák partnerével arra, hogy kétoldalú tárgyalást folytassanak. Nem túl hosszú ez az idő?*

– Az igaz, hogy a kétoldalú látogatásoknak szimbolikus jelentőségük van. Azonban lehetőség van a sokoldalú tárgyalások folyamán is találkozókra, és ilyen többet rendeznek az Európai Unió szintjén. Példaként szeretném megemlíteni az elmúlt hét péntekét, amikor a szlovák kormányfő Budapesten volt az európai költségvetés ügyében. Nem tudok arról, hogy Gyurcsány miniszterelnök úr lemondott volna bármilyen szlovákiai látogatást. Elviekben azonban nagyon fontosnak tartom a rendszeres magas szintű kapcsolatokat. Részemről mindent megteszek ennek érdekében. Én siettem Pozsonyba, és örülök annak, hogy ez ilyen gyorsan sikerül.

– *Az ilyen ritkán tartott kormányközi kapcsolatoknál az a benyomás merülhet fel, hogy míg Magyarország nagy hangsúlyt helyez a határokon túl élő magyarok helyzetére, a szomszédos Szlovákiával tartott kapcsolatok mintha nem lennének számára annyira fontosak.*

– Ezt nem lehet különválasztani. Alapvető érdekünk a szomszédos államokkal jó viszonyt fenntartani. Ez az együttműködés az Európai Unióban adott esetben a közös érdekérvényesítés miatt még fontosabb. Ha pedig a szomszéd országban élnek magyarok, az különösen fontossá teszi a jó viszonyt. Ugyanis a magyar állam alkotmányos kötelessége gondoskodni a határain kívül élő magyarokról és segíteni őket a Magyarországgal való kapcsolatok fenntartásában. Ennek a jószomszédi viszony az optimális kerete.

– *A kilencvenes években, amikor a magyar-szlovák kapcsolatok langyosak voltak, az akkori elnökök: Göncz Árpád és Michal Kováč saját kezdeményezésükkel igyekeztek ösztönözni a párbeszédet és a közeledést. Nem szeretné ön ezt Ivan Gašparovič elnökkel folytatni?*

– Jól emlékezem arra, hogy Göncz és Kováč elnök urak a kormánypolitika ellenére tartották fenn a jó kapcsolatokat. Ma azonban nincsen olyan érzésem, hogy valamelyik kormány politikája ellenére kellene eljárnom, inkább párhuzamosan kell cselekednem. Bár a magyar kormány külpolitikáját képviselem, végül is a kormánytól független vagyok abban, hogy hogyan reprezentálom Magyarország külpolitikáját, s ebbe a saját elképzeléseimet viszem be. Gašparovič úrral már kétszer találkoztam nemzetközi fórumon. Az az érzésem, hogy nekünk bizonyos előnyünk van, mivel jogászként jól megértjük egymást. Ez egy közös gondolkodási mód, aminél nem kell magyarázkodni, hogy ki mit gondol.

– *Jövő év a választások éve lesz Magyarországon és Szlovákiában is. Hogyan lehetne elérni azt, hogy a kampányban ne játsszák ki a már bevált nacionalizmus kártyát?*

– Ez a nacionalista kártya valószínűleg mást jelent országainkban. Ha az ember híreket olvas, akkor Szlovákiában a nacionalista kártya magyarellenes kártyát jelent. Például a „fogjunk össze a magyarok ellen” formában, ami sajnálatos módon a regionális választások folyamán nyilvánult meg. Magyarországon nincsen ellenséges hozzáállás egyik szomszédval és egyik nálunk élő nemzetiséggel szemben sem. Teljes mértékben kizárt, hogy valaki szlovák ellenes kártyát akarna kijátszani a magyarországi szlovákok ellen. Nálunk a kisebbségek annyira kicsik, hogy a közgondolkodásban egyáltalán nem jelentenek problémát, sőt a közvélemény eleve megértéssel és jóindulattal van irántuk. Ezért Magyarországon a nacionalista kártya olyan értelemben belpolitikai kérdés, hogy azon versengenek, melyik párt áll ki jobban a határon túl élő magyarokért. Feltételezem, hogy Magyarországon nagyon kemény lesz a kampány és én elnöki pozícióm teljes súlyával kiállok annak mérséklése mellett.

– *Ismert Antall József volt miniszterelnök kijelentése arról, hogy ő 15 millió magyar miniszterelnökének érzi magát, ami annak idején Szlovákiában nagy izgalmat váltott ki. Ön hány magyarnak az elnöke – tíz millió magyar állampolgárának, vagy tizenöt millió magyar nemzetéhez tartozónak?*

– Antall idézetéből néha kihagynak egy fontos „lélekben” szót. Csupán azt fejtette ki, amit a magyar alkotmány is tartalmaz, és ami engem is kötelez. Nyilvánvaló, hogy a Magyar Köztársaság elnöke vagyok, a határokon belül, tehát a magyar állampolgárok elnöke vagyok. Ez a teljesen nyilvánvaló közjogi státúsum. Egyúttal azonban az alkotmány engem is kötelez arra, hogy felelősséget érzek a határokon kívül élő magyarokkal szemben. Én érzem ezt a felelősséget. Szeretném látogatásom folyamán elmagyarázni szlovákiai kollégámnak, hogy ez a felelősség inkább pozitív tényező kapcsolatainkban, mint valamiféle aggodalom vagy bizalmatlanság forrása.

– *Hogyan érzékeli a magyar kisebbség helyzetét Szlovákiában? Segített rajtuk a kedvezménytörvény, vagyis pontosabban az a támogatás, amit a magyar-szlovák megállapodás alapján kapnak?*

– A kedvezménytörvény anyagilag nem sokat segített. Ez látható. Bizonyos szimbolikus tartalma volt, de nem tudom megítélni, hogy milyen mértékig érte el a célját. A Szlovákiában élő magyarok azonban olyan kisebbségek közé tartoznak, akik jó gazdasági, kulturális és politikai helyzetben vannak. Más kérdés azonban az, hogy nem lehet-e még javítani a helyzetüket. Nem gondolom, hogy az ő problémájukat a magyar köztársasági elnöknek kellene artikulálni. Azonban, ha ezeket megfogalmazzák, akkor azt, amit én is támogatandónak tekintek, megemlítem szlovák kollégámnak is.

– *Ön szerint milyen a szlovák kisebbség helyzete Magyarországon?*

– Magyarországon a kisebbségek helyzete jogi szempontból kedvező. Hiszen a magyar alkotmány tartalmazza azt, hogy a nemzeti kisebbségek államalkotó tényezők. A magyar alkotmány nem beszél a magyarokról, mint egyedüli államalkotó nemzetről, hanem Magyarországon minden etnikai kisebbség államalkotó tényező, beleértve az ötezer lelkes szlovén kisebbséget is, akik összesen három faluban laknak. Így a kisebbségnek garantált jogai vannak, nemcsak mint magyar állampolgároknak, hanem mint közösségnek is, az alkotmány kifejezetten kollektív jogokként fogalmazza meg önkormányzathoz való jogukat. Tehát és elsősorban joguk van önkormányzatra – helyire és országosra is. Saját kezükbe vehetik és veszik a kulturális intézmények, iskolák irányítását. A szlovák kisebbség például saját egyetemét is alapíthatna, ha ezt anyagilag elbírná. Ez természetesen attól is függ, hogy milyen támogatást kap otthon és az anyaországtól.

– *Az azonban nyilvánvaló, hogy Magyarországon a kisebbségek nincsenek megelégedve a támogatás mértékével.*

– Erről tudok. Erre figyelmeztettek a nem régen megtartott tüntetésen is. De nem csak ők tüntetnek. Ezekben a napokban több tüntetés is van, Magasabb támogatást igényelnek a testi fogyatékosok, nyugdíjasok, egyházi iskolák. Ez összefügg az ország gazdasági helyzetével. Meg szeretném jegyezni, hogy a parlamenttől kikértem a tüntetők kéréseivel kapcsolatos választ és úgy tűnik, hogy többnyire nyitott kaput döngöttek. Igen sokszor van pénz, csak más oszlopban szerepel.

– *Ön említette, hogy a magyar alkotmány a nemzeti kisebbségeket államalkotó tényezőnek tekinti. Mikor tudják részükre biztosítani azt a parlamenti képviseletet, amivel a magyar jogrend számol?*

– Nálunk a kisebbségek a roma kisebbség kivételével annyira kis létszámúak, hogy az általános szabályok mellett nem képesek arra, hogy pártjukat a parlamentbe juttathassák. Magyarországon a kisebbség csak a rendkívüli pozitív diszkrimináció útján juthatna be a parlamentbe. Ilyen csak Szlovéniában létezik, ahol a

két néhány ezres kisebbségnek – az olaszoknak és a magyaroknak – garantált helye van a parlamentben. Minden más szomszéd államban – Szlovákiában is – a magyarság az általános szabályok alapján szerzett parlamenti képviseletet, sőt kormányzati pozíciót is. Mivel a magyar alkotmány azt tartalmazza, hogy a választói jog egyenlő és minden szavazat egyenértékű, ez egy bonyolult strukturális változtatást igényelne. Ehhez azonban a politikai pártok megállapodása szükséges. Tőlük függ, hogy megfelelő megoldást találjanak. Ennek azonban messzemenő következményei lehetnek. Hiszen ott, ahol a szembenálló nagy pártokat csak néhány szavazat választja el egymástól, ahogyan ez nálunk szokás, ott a kedvezményesen választott nemzetiségi képviselő lenne a mérleg nyelve. Ezzel csak azt szerettem volna mondani, hogy ez nem könnyű kérdés.

– *Ön szerint jó lenne, ha a nemzetiségi kisebbségeknek meg lenne a parlamenti képviselete?*

– Nyilvánvalóan abból a szempontból lenne ez pozitív, hogy részévé válnának a döntési folyamatnak, a parlamentben ülnének, szavazatuk lenne, gyakran döntő, tehát rendkívülien erős lenne a politikai pozíciójuk. Más tárgyalni a parlamenti bizottságban és más az, ha az önkormányzat ír egy levelet a miniszternek.

– *Ön a nyolcvanas évek közepén szakértője volt a Duna Körnek, amely fellépett a Bős-Nagymarosi Vízlépcsőrendszer befejezése ellen. A Hágai Nemzetközi Bíróság ítélete után az a vita holt pontra jutott. Nem terheli ez a kétoldalú kapcsolatokat?*

– Sajnos terheli. Eközben a Bős-Nagymarosi Vízlépcsőrendszer kérdése elsősorban ökológiai és nem politikai kérdés. Jelenleg azonban áterjed a politikába is. Nálunk ez az ügy fontos politikai szerepet játszott a rendszerváltás idején. Ez azonban nem Szlovákia ellen szólt, hanem az akkori Magyarországi államhatalom ellen. Ez teret nyújtott a polgároknak a fellépésre. A rendszerváltás után fordultunk a hágai bírósághoz, ők azonban salamoni döntést hoztak. Azóta az ügyben egy lépés sem történt és Szigetköz lassan kiszárad.

– *Ezt a kiszáradást nem állítaná meg egy alsó vízlépcső megépítése?*

– Nem, ez elképzelhetetlen. Nemcsak a Dunakanyar csodaszép, egyedül álló természeti környezetét nem szabad tönkretenni egy gáttal, hanem a felső erómű csúcsrajáratásának, és hát a naponta kétszer leengedett árhullámnak is elfogadhatatlan ökológiai következményei lennének. Ez ellen én biztosan harcolnék. De erről szó sincs, erre semmi sem kötelez bennünket. Itt most már arról van szó, hogy a szlovák féllel olyan egyezséget kössünk, amely több vizet biztosítana a régi meder és a Szigetköz számára, és biztosítaná az elviselhető ökológiai állapotot.

– *Nem olyan régen a magyar kormány megváltoztatta a határozatát a Zengő-hegyi NATO-radar megépítésével kapcsolatosan, ami ellen ön a környezet védőkkel együtt lépett fel még az előtt, mielőtt ön lett a köztársasági elnök és a hadsereg főparancsnoka. Ezt ön saját sikerének tekinti?*

– Nem személyes sikerről van szó. Nagyon örülök annak, hogy bekapcsolódtam ebbe a mozgalomba. Ezt most is, a mai kötelezettségeimmel is így érzem. Ez a helyi civil kezdeményezés sikere, akik másfél évig harcoltak a hegyükért. Óriási élményem volt megfigyelni a két falu lakóinak összefogását, látni, hogy nem félnek a biztonsági szolgálattól és a rendőrségtől és gátolják az építési munkákat. Az alkotmány ugyanis mellettük állt. Az alkotmány szerint a természetvédett területre csak feltétlenül szükséges és elkerülhetetlen esetben szabad beavatkoznunk. Azzal, hogy a jelenlegi kormány megfelelő póthelyet talált, az bizonyítja, hogy nem Zengő volt az egyetlen lehetséges megoldás, azaz alkotmányellenes lett volna oda telepíteni a radarállomást.

– *A civil mozgalmak ereje abban is megnyilvánult, hogy Ön lett a köztársasági elnök?*

– Igen, ők javasoltak. Nem vagyok tagja egyik pártnak sem, és nem köteleztem el magam egyik párt mellett sem. Köztársasági elnöknek egy zöld környezetvédő szövetség javasolt és csak ő utánuk tették magukévá a jelölésemet a politikai pártok. A közügyek igazgatása területén természetesen a politikai pártok pótolhatatlanok. Nem vagyok ellenük. Azonban a feladatuk nem lehet monopolizált. Mellettük az alkotmányban terük van a polgári kormányzaton kívüli szövetségeknek is, melyek részvételét a közéletben mindig is támogattam.

– *Nem olyan régen ön jelezte, hogy szeretné létrehozni a zöld köztársasági elnökök hálózatát. Miről is van szó?*

– Nem szeretnék létrehozni egy szervezetet, aminek székhelye, költségvetése, hivatala van. Ez egy szabad hálózat lenne, amely a köztársasági elnökök személyes kapcsolatain alapulna, akik elkötelezték magukat a környezet minőségének fenntartása mellett, és felelősséget éreznek a jövő nemzedékek iránt. Sikernek fogom tekinteni már azt is, ha hasonló értékítélettel rendelkező elnökök tudnak egymásról, és szükség esetén képesek leszünk közösen megszólalni. És egyszer majd találkozunk is Budapesten, de ez nem feltétlenül szükséges ahhoz, hogy demonstráljuk azt, hogy a világon léteznek ilyen ideálok is.

